

Огляд положень дослідження «Європейська газова інфраструктура: роль Газпрому в європейському постачанні природного газу»

(джерело: [Franziska Holz, Hella Engerer, Claudia Kemfert, Philipp M. Richter, Christian von Hirschhausen "European Natural Gas Infrastructure: The Role of Gazprom in European Natural Gas Supplies". - Politikberatung kompakt 81, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung \(ISBN-13 978-3-938762-72-1\), Berlin, 2014](#))

Резюме

1. Порушення європейсько-російських стосунків і політична дестабілізація України поновили розгляд ЄС, державами-членами та Україною питань безпеки енергопостачання, зокрема потенційних загроз перебоїв поставок природного газу Газпромом, російським монополістом експортування природного газу.

Це дослідження аналізує різні аспекти постачання природного газу до Європи, ролі в ньому Росії та Газпрому, з акцентом на європейську політику підвищення стійкості проти шоків переривання фізичних поставок; у ньому розглядаються також проблеми залежності енергопостачання України, які можна вважати найбільш критичним аспектом на найближчі роки.

2. У цілому частка імпорту природного газу з Росії в загальному обсязі постачання Європи первинною енергією дуже скромна – в середньому нижча за 10%. Крім того, стійкість європейської газової інфраструктури і диверсифікація поставок газу значно покращилися після криз 2006 і 2009 років. Однак, деякі країни Східної Європи, переважно Україна і Болгарія, все ще вразливі до перебоїв постачання.

3. Газпром досі контролює більшу частину видобутку природного газу в Росії, видобуваючи близько 75% від загальноросійського обсягу видобутку в 600 млрд. куб. м. Загальний обсяг його експорту останні 10 років залишався практично незмінним – близько 200 млрд. куб. м, 60% яких у 2013 році пішли до країн далекого зарубіжжя. Протягом останніх двох десятиліть Газпром інвестував значні кошти у торгівлю газом, розподільні мережі, газопроводи та газові сховища по всій Європі. Він контролює більшу частку або навіть контрольні пакети акцій у багатьох країнах Східної Європи. Газпром володіє розподільними активами у країнах Балтії та Фінляндії, акціями газопровідного транспорту по всій Східній Європі, Туреччині, Німеччині, інтерконнектора Великобританії, Польщі та Сербії та підземними сховищами газу (ПСГ) в Австрії, Німеччині, Латвії, Сербії, а також проектами, які наразі здійснюються в Чеській Республіці, Нідерландах та Великобританії.

4. Аналіз на базі моделювання двох сценаріїв зриву постачання підтверджує, що реальна потенційна загроза Газпрому припадає на Україну (та Білорусь), а також на Східну Європу, значно меншою мірою – на Центральну та Західну Європу.

Глобальну газову модель (ГГМ) було використано для імітації двох сценаріїв, у порівнянні з базовим: і) сценарію «зриву України», за якого переривається постачання газу всіма газопроводами, сполученими з Україною, та ii) сценарію «зриву

інфраструктури Газпрому», за якого порушується постачання всією європейською інфраструктурою, переважна більшість акцій у якій належить Газпрому.

У разі сценарію «зриву України», серйозно постраждали б в основному східні країни-сусіди Росії: Румунія, Угорщина, Хорватія і – в першу чергу – Україна. На відміну від них, завдяки кільком варіантам диверсифікації, країни Західної Європи були би менш вразливі. Скорочення імпорту з Росії може бути компенсовано власним видобутком, імпортом СПГ, а також зниженням споживання природного газу. Результати нашого моделювання додатково підкреслили наявну обмеженість можливостей Росії диверсифікувати свій експорт на короткострокову перспективу, доки будівництво давно запланованих газопроводів до Китаю іще не розпочалося.

5. ЄС та держави-члени мають продовжувати свою активність у підвищенні стійкості проти політично мотивованих перебоїв з поставками.

На короткострокову перспективу необхідна додаткова інфраструктура для диверсифікації поставок у критичному східноєвропейському регіоні, зокрема, налаштування реверсних потоків, завершення СПГ-терміналів тощо. Держави-члени можуть запроваджувати національні або транскордонні "стратегічні резерви газу" на декілька тижнів, на додаток до заходів, вже прописаних у Директиві безпеки поставок природного газу. Додаткових заходів має бути вжито для особливо вразливих груп споживачів, таких як великі житлові масиви або промислові комплекси, що нині покладаються винятково на імпортований природний газ. Власний видобуток природного газу за допомогою фрекінга навряд чи буде відігравати важливу роль у більшості країн ЄС, через політичні заперечення або неприйнятні геологічні умови. Важливість Газпрому на європейському ринку послаблюється наявністю інших різноманітних поставок, як трубопровідного газу, так і СПГ; проте, деякі країни Східної Європи та, зокрема Україна, все ще сильно залежать від російського природного газу і нагально потребують швидкої диверсифікації та підвищення ефективності.

6. На середньострокову перспективу ЄС і держави-члени мають працювати у напрямі зниження рівнів впливу імпорту природного газу в рамках розвитку когерентної низьковуглецевої енергетики та кліматичної стратегії, що передбачають підвищення ефективності, подальшу декарбонізацію енергетичної системи та більш систематичне використання поновлюваних джерел енергії. Країни Східної Європи потребують підтримки, щоб перетворити їх неефективні та залежні від викопного палива енергетичні системи на більш гнучкі та більш ефективні. Основним завданням видається реструктуризація енергосистеми України, як в аспекті внутрішнього споживання енергії, так і диверсифікації імпорту енергоносіїв.

Таблиця 1 – Частки Газпрому в країнах СНД (розташованих у Європі)

Країна	Транспортування/Зберігання	Частка	Торгівля	Частка
Білорусь	Gazprom Transgaz Belarus	100%	-	-
Україна	UkrGazEnergo	50% (RusUkrEnergo)	Gazprom Sbyt Ukraine	100%

Таблиця 2 – Частки Газпрому в європейських країнах

Країна	Транспортування	Частка	Торгівля	Частка	Інші (видобуток, зберігання)	Частка
Кілька країн	Nord Stream AG South Stream Transport B.V.	51% 50%	GM&T Ltd. (Gazprom Energy)	100%	-	-
Австрія	South Stream Austria GmbH	50%	-	-	-	-
Бельгія	Interconnector (UK) Ltd.	10%	-	-	-	-
Болгарія	Overgas Inc. South Stream Bulgaria AD	50,5% 50%	WIEE	100%	-	-
Чеська Респ.	-	-	Vemex s.r.o.	50,1%	-	-
Естонія	-	-	Eesti Gaas	6,4%	-	-
Фінляндія	-	-	Gasum Oy	25%	-	-
Франція	-	-	GM&T France SAS	100%	-	-
Німеччина	Gascade NEL Gastransport GmbH OPAL VNG	50% 50% 50% 10,5%	Gazprom Germania GmbH W&G Wingas GmbH WIEH GM&T Retail Germania GmbH	100% 50% 100% 100% 100%	Astora	100%
Греція	South Stream Greece S.A. Prometheus Gas S.A.	50% 50%	-	-	-	-
Угорщина	South Stream Hungary Ltd.	50%	Panrusgas	50%	-	-
Італія	JSC Promgaz	50%	-	-	-	-
Латвія	-	-	Latvijas Gaze	34%	-	-
Литва	Amber Grid	37%	Lietuvos Dujos	34%	-	-
Нідерланди	-	-	-	-	Wintershall Noordzee (WINZ)	50%
Польща	EuRoPol Gaz	48%	-	-	-	-
Румунія	-	-	WIEE	100%	-	-
Словаччина	-	-	Vemex s.r.o.	50,1%	-	-
Словенія	South Stream Slovenia LLC	50%	-	-	-	-
Швейцарія	-	-	Gazprom Schweiz AG GM&T Switzerland AG	100% 100%	-	-
Туреччина	Blue Stream Special- Purpose Company (BSPC B.V.)	50%	-	-	-	-
Британія	Interconnector (UK) Ltd.	10%	Gazprom UK Ltd. GM&T Retail Ltd.	100% 100	-	-